

Zbigniew Janczewski

"Il ministro del sacramento del matrimonio nella tradizione e nel diritto canonico latino e orientale",
Grzegorz Kadzioch, Roma 1977 :
[recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 44/3-4, 257-259

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

która na przykładzie zgromadzeń albertyńskich przedstawia sytuację prawną wspólnot zakonnych na przełomie XIX i XX wieku oraz ukazuje długi proces ewolucji norm prawnych w tej dziedzinie.

Dobrze się stało, że omawiana praca ukazała się tuż przed setną rocznicą wydania Konstytucji Apostolskiej Leona XIII *Conditae a Christo* oraz *Norm, według których zwykła postępować Kongregacja Biskupów i Zakonników przy zatwierdzaniu nowych zgromadzeń o ślubach prostych*. Jest to okazją do przypomnienia polskiemu czytelnikowi doniosłego znaczenia obu dokumentów dla instytutów o ślubach prostych.

Nie można też pominąć faktu aktualności podjętej przez Autora tematyki. Również obecnie postępujące zubożenie polskiego społeczeństwa i będące jego konsekwencją cierpienia, dotykają znacznej części narodu, co z kolei ujawnia potrzebę podejmowania służby najuboższym. Publikacja ks. B. Węgrzyną przybliża specyfikę i działalność dwóch polskich zgromadzeń służących ubogim, a trzeba zauważyć, że zgromadzeń o podobnym celu istnieje w Kościele więcej – należy do nich np. instytut założony w XVII w. przez św. Wincentego a Paulo oraz w XX w. przez matkę Teresę z Kalkuty. Prezentowana publikacja przyczynia się więc do ukazania wkładu polskich instytutów zakonnych w dzieło posługi ubogim na przestrzeni ostatnich stu lat, a tym samym potwierdza, że charyzmat św. Br. Alberta Chmielowskiego nie stracił na aktualności i jest dziełem na wskroś aktualnym i ważnym.

Konkludując należy podkreślić, iż praca ks. Bogdana Węgrzyną stanowi pierwszą naukową próbę opisu kanonicznej struktury obu instytutów zakonnych założonych przez św. Brata Alberta Chmielowskiego i może być inspiracją dla kolejnych opracowań nawiązujących do tej problematyki.

Bożena Szewczul

**GRZEGORZ KADZIOCH, IL MINISTRO DEL SACRAMENTO
DEL MATRIMONIO NELLA TRADIZIONE E NEL DIRITTO CANONICO
LATINO E ORIENTALE, ROMA 1977, ss. 274.**

Problematyka małżeńska zajmuje dzisiaj poczesne miejsce zarówno we współczesnej myśli teologicznej, jak i kanonistycznej. Niezwykle ciekawa kwestia należąca do tej dziedziny wiąże się z osobą szafarza małżeństwa w Kościele. Istnieją bowiem dwie odrębne tradycje, według których szafarzami tegoż sakramentu są sami małżonkowie (w obrządku łacińskim), lub też prezbiter i biskup (obrzędki wschodnie). Szafarz sakramentu małżeństwa w tradycji i prawie kanonicznym łacińskim oraz wschodnim stał się przedmiotem badań, zawartych w książce napisanej

nej przez ks. Grzegorza Kadziocha, a wydanej nakładem Wydawnictwa Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie.

Autor jest wykładowcą prawa kanonicznego na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego. Omawiana pozycja to jego praca doktorska, obroniona na Gregorianie.

Książka składa się ze wstępu, trzech części, syntetycznego podsumowania, a także bogatej bibliografii i indeksu cytowanych autorów. Liczy sobie 274 strony.

Część pierwsza stanowi omówienie historii celebrowania i zawarcia małżeństwa na wschodzie i na zachodzie. Ukazuje najpierw obrzędy religijne małżeństwa w kulturach przedchrześcijańskich, czyli w starożytnym Izraelu, Babilonii, Asyrii, Grecji i Rzymie, a także u Germanów, Franków i Celtów. Dalej poznajemy obrzędy zawierania tegoż sakramentu w okresie pierwszych czterech wieków historii Kościoła oraz ich rozwój w kolejnych epokach, aż do czasów współczesnych w Kościele zachodnim. Kolejny z punktów traktuje o obrzędach liturgicznych małżeństwa w Kościołach wschodnich, ich formowaniu się w pierwszych wiekach i rozwoju legislacji dotyczącej tej dziedziny. Autor porównuje w końcu obowiązującą na zachodzie trydencką formę kanoniczną ze wschodnim tak zwanym „*ritus sacer*”.

Druga część książki nosi tytuł: „Szafarz sakramentu małżeństwa według nauczania Magisterium Kościoła i w teologii”. Rozpoczyna się od przedstawienia pozycji doktrynalnej szafarza w nauczaniu Kościoła. Poznajemy także poglądy teologów wschodu i zachodu dotyczące tej materii. W kolejnym fragmencie pracy autor ukazuje aspekty teologiczne dotyczące wiernych świeckich, jako szafarzy wzajemnie udzielających sobie małżeństwa, a wypływające z dokumentów Stolicy Apostolskiej. Przechodzi później do kwestii Kościoła jako „administratora” zarządzającego sakramentami, w odniesieniu do określenia samej istoty obrzędu sakramentu małżeństwa.

Kolejna część opracowania traktuje o elementach doktrynalnych, dotyczących szafarza sakramentu małżeństwa, w łacińskim Kodeksie prawa kanonicznego oraz w Kodeksie Kościołów wschodnich. Rozpoczyna się od przedstawienia samej definicji sakramentu małżeństwa w obu tych źródłach prawa, ukazując podobieństwa i różnice między umową i sakramentem. Nakreśla też problem zgody małżeńskiej w tych kodeksach, a także formy nadzwyczajnej przy zawieraniu małżeństwa, czyli obrzędu bez udziału duchownego. W końcu autor szczegółowo zajmuje się osobą szafarza w ujęciu kodeksów z 1983 i 1990 r., pokazując jego funkcję i rolę podczas celebracji zawierania małżeństwa. Trzeba w tym miejscu jeszcze raz przypomnieć, iż szafarzem sakramentu jest w Kościele wschodnim kapłan, natomiast na zachodzie funkcję tę pełnią osoby przystępujące do małżeństwa.

Opracowanie kończy się obszernym podsumowaniem, w którym zwrócono szczególną uwagę zarówno na elementy wspólne, jak i na te, które różnią oba obrządki w kwestii szafarza sakramentu małżeństwa.

Autor w swojej książce podjął się trudnej analizy bardzo ciekawego problemu. W końcu jedynie przy sakramencie małżeństwa osoba szafarza jest tak diametralnie różna w Kościele zachodnim i we wschodnim, a nawet w samym Kościele katolickim w przypadku różnych obrządków. Opracowanie jest niezwykle wnikliwe i interesujące, warte zapoznania się z nim, zwłaszcza dla kanonistów zajmujących się badaniami nad problematyką prawa małżeńskiego

ks. Zbigniew Janczewski

PEDRO-JUAN VILADRICH, *EL CONSENTIMIENTO MATRIMONIAL. TÉCNICAS DE CALIFICACIÓN Y EXÉGESIS DE LAS CAUSAS CANÓNICAS DE NULIDAD (CC. 1095 A 1107 CIC)*. PAMPLONA 1998 (EDICIONES UNIVERSIDAD DE NAVARRA), INSTITUTO DE CIENCIAS PARA LA FAMILIA.

Wśród publikacji Instytutu Nauk dla Rodziny działającego na Uniwersytecie Nawarry w Pampelunie, odnajdujemy książkę profesora P.J. Viladricha poświęconą w całości zgodzie małżeńskiej. Podjęcie tego tematu wydaje się być dosyć odważnym przedsięwzięciem mając na uwadze to wszystko, co napisano do tej pory o konsensie. Jednak już podtytuł dzieła: *Sposoby prawnej oceny i interpretacji w kanonicznych procesach o stwierdzenie nieważności małżeństwa (kan. 1095-1107 KPK)* wskazuje na jego niewątpliwy atut: bezpośrednie odniesienie do praktyki sądowej. Ta ostatnia niesie ze sobą wiele problemów, powstających na styku kodeksowego ujęcia zgody i tego, co kreuje życie. Nawet doświadczeni sędziowie stwierdzają, że wnoszone obecnie sprawy o nieważność małżeństwa są coraz mniej klarowne i coraz trudniej jest, na podstawie stanu faktycznego, jednoznacznie zdeterminować przyczynę nieważności małżeństwa, szczególnie w zakresie kanonu 1095. Książka Viladricha może być w tej kwestii bardzo przydatna, ponieważ w każdym z sześciu rozdziałów autor, oprócz teoretycznego ujęcia problemu, podaje konkretne reguły interpretacji oraz techniki dowodowe dla każdej z przyczyn nieważności zgody z uwzględnieniem współczesnej antropologii i psychologii, z wyraźnie zaznaczoną granicą między tym, co wchodzi w zakres interpretacji medycznej i tym, co jest interpretacją typowo prawniczą.

Pierwszy rozdział, zatytułowany: „Zdolność do wzajemnego oddania się i przyjęcia w małżeństwie oraz wady tej zdolności” obejmuje zakres kanonu 1095. Zanim jednak autor dochodzi do analizy poszczególnych punktów tej normy, dokonuje szczegółowego wprowadzenia umiejscawiając ją w panoramie stanów faktycznych, przedstawiając cel prawodawcy, kryteria prawidłowej wykładni zdolności konsensualnej i określania dobrowolności wyrażenia zgody. Rozdział kończy się obszernym i odważnym wejściem autora w kwestie sporne w doktrynie i orzecnic-